

T A R İ H VESİKALARI

Sayı: 1

Haziran 1941

Cilt: I

*Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir.
Yazan, yapana sadık kalmazsa değişmiyen hakikat
insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır.*

ATATÜRK

ANADOLU VE RUMELİ MÜDAFAAİ HUKUK
CEMİYETİNİN KURULUŞUNA AİT VESİKALAR

HARF İNKILÂBİ VE MİLLÎ ŞEF İSMET İNÖNÜ

SELİM III., MUSTAFA IV. VE MAHMUT II.
ZAMANLARINA AİT BİRKAÇ VESİKA

MUSTAFA REŞİT PAŞANIN PARİS VE LONDRA
SEFARETLERİ ESNASINDAKİ SİYASÎ YAZILARI

TANZİMAT DEVRİNDE RÜŞVETİN KALDIRILMASI
İÇİN YAPILAN TEŞEBBÜSLER

ŞEHİDİ OSMAN EFENDİ SEFARETNAMESİ

İhsan SUNGU

Tahsin ÖZ

M. Cavit BAYSUN

Enver Ziya KARAL

Faik Reşit UNAT

Maarif Vekilliği
tarafından iki
ayda bir çıkarılır

Sayısı:
100 kuruş
Yıllık abonesi:
540 kuruş

XVIII. ASIR OSMANLI TARİHİ VESİKALARINDAN:

ŞEHDİ OSMAN EFENDİ SEFARETNAMESİ

On yedinci asrın ikinci yarısından başlayarak on dokuzuncu asır iptidalarına kadar muhtelif vesilelerle yabancı devletler nezdine gönderilen muvakkat elçilerin avdetlerinde memuriyet vazifelerini ne suretle ifa ettikleri ve gittikleri memleketlerdeki müşahedeleri hakkında vermiş oldukları ve ekseriyetle «Sefaretname» adı alan resmî raporların, o devrin tarihî vesikaları arasında oldukça ehemmiyetli birer yer tuttıkları malûmdur. Bunlardan, eski tarihlerimizdekilerden başka, bugüne kadar ayrı ayrı zamanlarda ve muhtelif kimseler tarafından hattâ bir kaçı müteaddit defalar bastırılan, müstakil kitaplar halinde veya mecmualarda tefrika suretiyle neşrolunanlarının sayısı yirmi altıdır [1]. Osmanlı-Türk Devletinin haricî siyaset ve münasebetlerini idare eden insanların görüşleri, fikrî ve siyâsî seviyeleri hakkında değerli malûmat veren bu birinci elden kaynaklardan bilinenlerin henüz neşredilmeyenleri de, bugüne kadar neşredilmiş olanlardan daha az ehemmiyetli değildir. Bu sebeple mecmuamızda bu gayri münteşir Sefaretnameleri de [1] sıra ile neşrederek, bu devirlerin tarihi ile meşgul olanların istifadesine arz etmek arzundayız. Kütüphane ve müzelerimizdeki yazma eserler hakkında bugün alınmış olan muhafaza tertibatı bunları muntazam bir plân dahilinde neşre şimdilik müsait olmadığından elde mevcut imkânlar göre hareket zarurî görülmüş ve birinci olarak Mustafa III. ün cülûsunu Elizabet Petrovna'ya tebliğ vazifesiyle 1757'de Petersburg'a gönderilen Şehdî Osman Efendinin Sefaretnamesinin [2] neşri ile işe başlanmıştır. Sefaretnamenin metni; muharririnin vazifesi, onu ifada uğradığı müşküller ve gösterdiği karakter mukavemeti ve on sekizinci asrın ikinci yarısında artan kuvvet ve ehemmiyetini gittikçe his ettirmeğe başlayan Rusya'da gördükleri hakkında kâfi malûmat vermekte olduğu için bu hususta fazla tafsilata ayrıca lüzum görülmemiştir.

Topkapı Sarayı Müzesinin Hazine kısmında 1577 (233/36867) numarada kayıtlı olan bu Sefaretnamenin ikinci bir nüshasının da Paris Millî Kütüphanesinde bulunduğu anlaşılmaktadır [3]. Bu neşre esas tutulan Topkapı nüshası 31.5×19.5 (yazı sathı 26×13) eb'adında 36 şar satırlı 22 varaktan müteşekkildir. Nesih ile yazılmıştır. Başlığı ve cedvelleri müzehheptir. Üstü yeşil kadife, sırtı ve kenarları vişne çürüğü maroken ve yaldız zencirek ve maklapsız bir cildi vardır.

Sefaretname sahibinin hayat ve şahsiyeti hakkında bulunabilen malûmatın oldukça mahdud bulunduğu görülmektedir. Tek ve toplu malûmat kaynağımız Sicilli Osmanidir [4]. Buradan öğrendiğimize göre Şehdî Osman Efendi, Çavuşlar Kâtibi iken azlolunmuş ve

[1] Listesi 67-70 inci sahifelere konulmuştur.

[2] Prof. Babinger, «Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke» adlı kitabının 329 uncu sahifesinde bu sefaretnamenin Vâsıf Tarihinin birinci cildinin 138-141 inci sahifelerinde matbu olduğunu kaydetmekte ise de buradaki sefaretname 1758'de Lehistana gönderilen Selâm ağası Mehmet ağasının Sefaretnamesi hulâsasıdır.

[3] Paris. Bibl. Nat. S. 1040. Catalogue des Manuscrits Turcs, E. Blochet

[4] Sicilli Osmanî III. C. 178 S.

1171 (1757) saferinde Rusya'ya sefir olmuştur. Avdetinde yine devlet hizmetinde müstahdem iken 1179 (1765) da Baruthane Bina Emini ve Sipah Kâtibi ve 1183 (1769) Muharreminde baş muhasebeci ve rebiülevvelinde Bender Ordusu Defterdarı olmuş ve cemaziyelevvelde ordunun dönüşünde vefat etmiştir. İşe elverişli, münşi ve muhasip bir zattır.

Şehdi Osman Efendi, Sefaretnamesinin muhtelif yerlerinde 1153 (1740) te Mahmud I. in cülûsunu tebliğ vazifesiyle yine Rusya'ya gönderilen Ümni Mehmed Beyin Divan Kitabesinde ve bilâhare Kethüdalığında bulunduğunu ve o zatın maiyetinde ilk defa, bu memuriyetinden on yedi sene önce bir kere daha Rusya'ya gitmiş olduğunu kaydetmektedir. Osman Efendinin memuriyeti hakkında malûmat veren Vâsıf Tarihi [5] kendisinin «Çavuşlar Kâtibi» olduğunu, Abdülhakim Efendi Tarihi [6] de «Zümrei Hâcegânı Divanıden merhum Ümni Bey Kethüdası» bulunduğunu bildirmektedir. Kendisinin bilâhare 1769 da Hotin'de bulunan orduya, Yeniçeri Kâtibi tayin edilen Baş Muhasebeci Kesriyeli Zade Ebubekir Beyin yerine baş muhasebeci olduğunu ve Ordu Defterdarı Canibî damadı Ahmet Efendinin orduyu zahiresiz bırakması sebebiyle azlı üzerine de yerine ordu defterdarı tayin kılındığını yine Vâsıf Tarihinde görmekteyiz [7]. Résmî tercümei hali hakkında elde edebildiğimiz bu malûmata bakarak Sefir Şehdi Osman Efendinin devletin muhtelif idare ve maliye işlerinde bulunmuş değerli bir memuru olduğunu anlamakta isek te Mehmed Süreyya Beyin aynı zamanda «Münşi» sıfatını kendisine verdiği bu zatın ayrıca edebiyatla iştigali olup olmadığı ve edebî kıymeti hakkında devrine ait şuara tezkirelerinde bir kayda tesadüf kabil olamamıştır. «İnşa» daki kudretinin tek vesikası şimdilik, neşrettiğimiz bu sefaretnamedir, diyebiliriz.

Faik Reşit UNAT

I

Neşredilmiş olan Sefaretnameler

1. Viyana Sefaretnamesi (1655) *Kara Mehmed Paşa*
Raşit Tarihi (II. b) C. I. S. 120—125
Silahtar Tarihi C. I. S. 403—409
2. Mükâleme Takriri (1688—1692) *Zülfikar Paşa*
Silahtar tarihi C. II. S. 652—668 (Telhisen)
3. Viyana Sefaretnamesi (1719) *İbrahim Paşa*
Botschafters Ibrahim Pascha nach Wien
im Jahre 1719, Krealitz, Wien 1907
Tarihi Osmani Encümeni Mecmuası Sayı: 40. S. 212—227
4. Fransa Sefaretnamesi (1720) *Yirmi sekiz Çelebi Mehmed Efendi*
Paris Şark Dilleri Okulu baskısı, 1841 Paris
Cemiyeti İlmiyei Osmaniye baskısı, 1866 İstanbul
Ali Suavi baskısı, 1872 Paris
Ebuzziya baskısı, 1886 İstanbul
Raşit Tarihi (II. b.) C. V. S. 330—367

[5] Vâsıf Tarihi, I. C, 64 S.

[6] Abdülhakim Tarihi V. 284 R: (Topkapı Müzesi. Yzm. Bağdat No. 234)

[7] Vâsıf Tarihi, II. C, 5 ve 11 S.

Türk Tarih Vesikaları

5. İran Sefaretnamesi (1721) *Ahmed Dürri Efendi*
Paris baskısı, 1820 Litoğrafya ile
Raşit Tarihi (II. b.) C. V, S. 372—398
6. Takrîr (1732) *Said Mehmed Efendi*
Tarihi Osmani Encümeni Mecmuası
C. II, S. 660—677
7. İran Sefaretnamesi (1746) *Mustafa Nazif Efendi*
İzzi Tarihi S. 86—91
8. Viyana Sefaretnamesi (1748) *Hattî Mustafa Efendi*
İzzi Tarihi S. 190 — 196
9. Lehistan Sefaretnamesi (1754) *Hacı Ali Ağa*
Tarihi Osmani Encümeni Mecmuası Sayı : 13, S. 777—795
(Kısmen aynen manzum, kısmen nesren ve hulâsatan)
10. Rusya Sefaretnamesi (1754) *Derviş Mehmed Efendi*
Vasîf Tarihi I. C. S. 40—43 (Hulâsatan)
11. Viyana Sefaretnamesi (1757) *Ahmed Resmi Efendi*
Ebüzziya baskısı, 1304 İstanbul
Vasîf Tarihi, C. I, S. 77—85
12. Sefaret Takriri (1757) *Selâm Ağası Mehmed Ağa*
Vasîf Tarihi C. I, S. 88—90 (Hulâsatan)
13. Prusya Sefaretnamesi (1763) *Ahmed Resmi Efendi*
Ebüzziya Baskısı, 1303 İstanbul
Vasîf Tarihi I. C. S. 154—168
14. Abdülkerim Paşa Sefaretnamesi (1774) *Mehmed Emin Nahîfî Efendi*
İkdam külliyyatı, 1316 İstanbul
15. Kasidei Tannane (1775) *Sünbülzade Vehbî Efendi*
Sünbülzade Divanı, Bulak baskısı, Kasideler, 12—17
16. Buhara Sefaretnamesi (1786) *Alemdar Mehmed Ağa*
Cevdet Tarihi (II. b.) C. V, S. 342—346
17. İspanya Sefaretnamesi (1786—68) *Vâsîf Efendi*
Cevdet Tarihi (II. b.) C. IV. S. 348—358
18. Prusya Sefaretnamesi (1791—92) *Ahmed Azmi Efendi*
Ebüzziya baskısı, 1303 İstanbul
Cevdet Tarihi (II. b.) C. V. S. 346—369
19. Rusya Sefaretnamesi (1792) *Mustafa Rasih Paşa - Hafız
Seyyid Abdullah Efendi*
Bir Elçinin Tarihçei Sefareti - Hayreddin Nedim
1333 İstanbul (Kısmen)

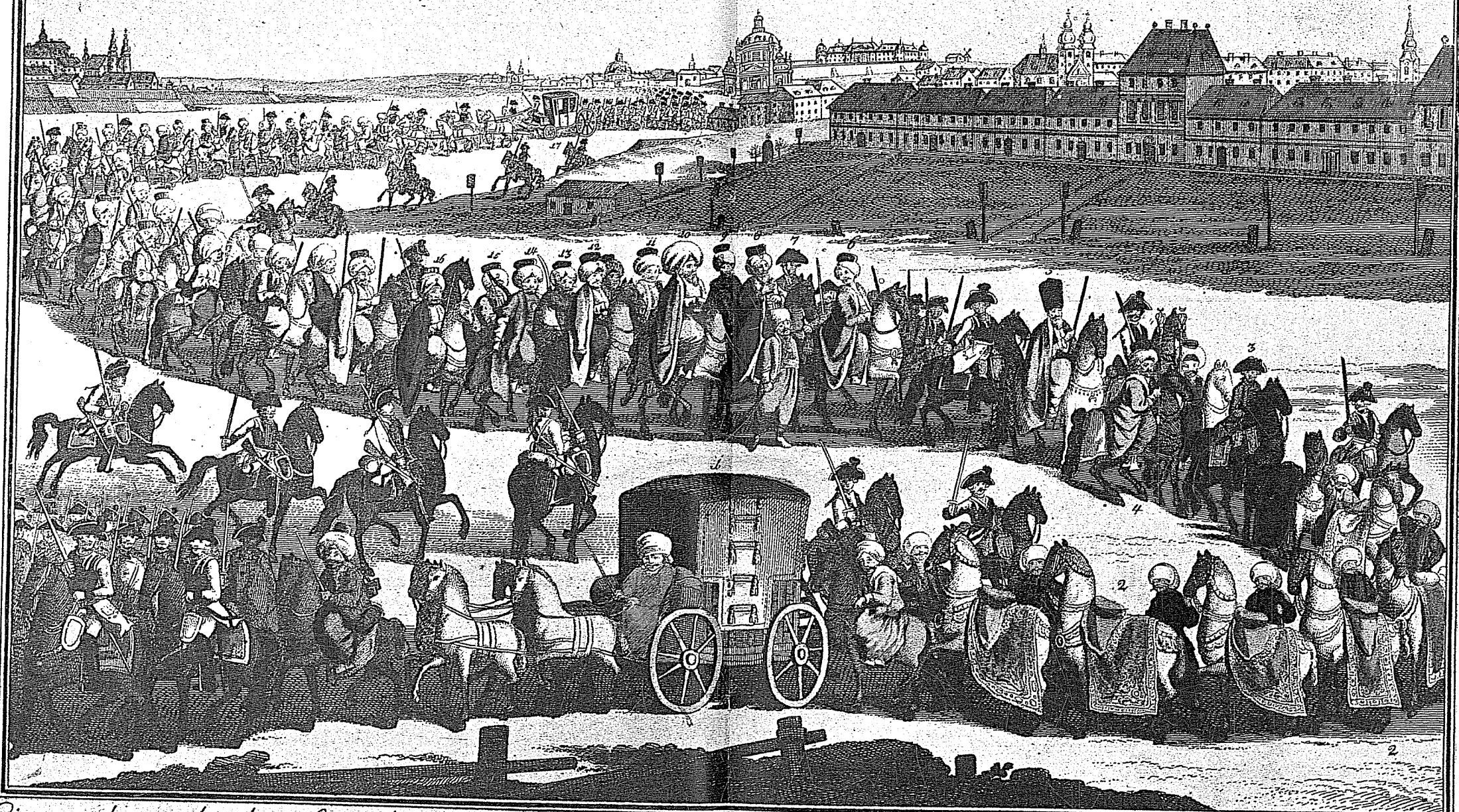
20. İngiltere Sefaretnamesi (1792) *Yusuf Ağâh Efendi*
Cevdet Tarihi (II. b. C. VI, S. 377—385)
21. Fransa Sefaretnamesi (1797) *Moralî Seyid Ali Efendi*
Osmanlı Tarihi Encümeni Mecmuası sayı: 20, 21, 22, 23, 24.
Ayrı baskı, Ahmed İhsan Matbaası, 1329 İstanbul
22. Fransa Sefaretnamesi (1801) *Galib Said Mehmed Paşa*
Edebiyatı Umumiye Mecmuası, sayı: 9, 10, 11, 12, 13, ve 15. (eksik)
23. Fransa Sefaretnamesi (1806) *Seyit Mehmed Emin Vahid Efendi*
Paris Şark Dilleri Okulu baskısı, 1843 Paris
İlk İstanbul baskısı, 1283 İstanbul
Ebuzziya baskısı, 1304 İstanbul
24. İran Sefaretnamesi (1806) *Seyit Mehmed Refî Efendi*
Tarihi Osmani Encümeni Mecmuası, sayı: 43 ve 44
Ayrı baskı, İstanbul, 1333
25. Avrupa Risalesi (1838) *Mustafa Sami Paşa*
Birinci baskı (Tipo) İstanbul, 1256
İkinci baskı (Lito) İstanbul, 1268
26. İtalya Sefaretnamesi (1838) *Rifat Paşa*
Âsarı Rifat Paşa, S. 18—24
Müntahabatı Âsar, Cüz. II, S. 14—30

II

Neşrilmemiş Sefaretnameler [1]

1. Rusya Sefaretnamesi (1722—23) *Nişli Mehmed Ağâ*
2. Sefaretname (İstilahatı Nemçe)(1730) *Elhaç Mustafa Efendi*
3. Rusya Sefaretnamesi (1740) *Mehmed Ümni Bey*
4. İran Sefaretnamesi (1746) *Kırımlı Rahmi Efendi*
5. Rusya Sefaretnamesi (1757) *Şehdi Osman Efendi*
6. Rusya Sefaretnamesi (1775) *Necati Efendi*
7. Sefaret Takriri (Fas) (1786) *Seyit İsmail Efendi*
8. Sefaret Takriri (Fas) (1787) *Ahmed Azmi Efendi*

[1] Bunlar metinleri ele geçirilebilenlerdir. İsimleri muhtelif yerlerde görülen dört sefaretnamenin [a) Raşit Mehmed Efendinin İran, b) Abdürrezzak Bahîr Efendinin Paris, c) Seyfullah ağanın Avusturya, d) Defter Emîni Mehmed Beyin İran Sefaretnameleri] henüz metinleri görülememiştir. Arşivlerimizin tasnif ve tetkiki ilerledikçe daha bir çok mühim sefaretname metinlerine tesadüf olunacağı da kuvvetle tahmin edilebilir.

Einzug des türkischen Gesandten Ebubekir Ratib Effendi Michaschitschi von der S.^{ter} Marxerlinie nach seinen wohnort
in Wien den 2ten Februar in Jahr 1792.

1. Der türkische Wagen mit den Creditiven 2. die gesattelten Standpferde 3. K. K. Spesirungskommissar Hr. Schwind 4. zwei Kawaß oder Leibtrabanten mit
silbernen Stäben 5. der Gesandtschaftspferer 6. Mustapha Beg Schwiegersohn des Gesandten 7. der K. K. Hofdolmetscher Hr. Stürmer 8. der S. t. Gesandte selbst
9. der Selam Agari Ceremonienmeister 10. der Divan Effendi Gesandtschaftsschreiber 11. der Caflan agari Garderobeaufseher 12. der Mühürdar agha Siegelverwahrer 13. der
Silikdar oder Waffenträger 14. der Nischiohadar oder Namordienier 15. der Mehter Baschi oder Kapelmeister 16. der Basch Ciobadar oder Staushofmeister 17. d. Reiswagen.

Polhod Tavraklio vojstva pod veleniem Ebubekira Ratiba Effendia Michaschitschi 3 Liny Marsla.
10. Februar 1792.

9. Nemçe Sefaretnamesi (1791)	<i>Ebubekir Ratib Efendi</i>
10. Havadisnamei İngiltere (1792—94)	<i>Yusuf Agâh Efendi</i>
11. Journal du Voyage (1792)	<i>Mahmud Raif Efendi</i>
12. ve 13. Fransa Sefaretnameleri (1806—1811)	<i>Seyid Abdürrahim Muhip Efendi</i>
14. İran Sefaretnamesi (Resimli) (1811)	<i>Bozoklu Osman Şakir Ef.</i>
15. Takrirler (Londra Sefareti) (1832)	<i>Namık Paşa</i>

Takriri Şehdî Osman Efendi

Sefiri Moskov

Sene 1171

Cülûsi Humayun tebşiri için Devleti Rusyaya seferidir. ()*

الحمد لله الذى ارسل رسوله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله وكفى بالله شهيدا * واصطفى الملوك باستقامة اوامره ديناً مبيناً * والصلوة والسلام على من نطق الحق بالالهام الصلح سيد الاحكام وعلى آله واصحابه الذين لا يتقضون العهد بمتابعة رحمة الانام . بيت : يس از حمد خدا نت پيبر . چنين كويد كلك عبد احقر .

Sinini hicreti aliyyei fahrül'enbiya aleyhi efdalüsselât ve ekmelût-tehaya hazretlerinin bin yüz yetmiş birinci senei bahirülmeymenesi Saferülhayrının on altıncı günü [1] bil-irsü vel'istihkak tahtı âli bahtı osmanî ve seriri ma'delet masiri kiti sitanî üzere padişahı ma-ü tin ve şahinşahı rub'u ma'murei zemin, âfitabı cihantabı sipihri adalet, mahitabı evci hilâfet ve imamet güzini Âli Osman, serlevhai ceridei padişahan şevketlû, azametlû, kudretlû, mehabetlû zillûllahi fil'âlem, melikülmülûki nev'i benî âdem, veli nimeti-âlem ve âlemiyân padişahımız efendimiz hazretlerinin [2] cülûsu humayun - u saadet me'nuslarının Devleti Rusiyye canibine tebşiri sefaretiyle bu abdi hakir Osman Şehdi kulları hâlâ sadr-ârayı vekâleti kübra, ve minassâ pirayı vezareti uzma, asaf-tedbiri Aristo-rey, Nizamülmülk-ü memalik-âra, Camiülmehasini vel-meali. Raufu bihemali hatemi tabiat, Atufu adimül-misali Bermekî-himmet, devletlû, inayetlû, âlemiyane merhametlû veliyyünniam efendimiz hazretlerinin [3] iradei aliyyei bende perverlerinden memur ve tayin buyurulmam ile من النهضة الى الرجعت gerek esnayı râhta ve

[1] 30 Teşrinievvel 1757

[2] Mustafa III.

[3] Mehmed Ragıp Paşa.

(*) Yazma metindeki sabîfe başlarının numaraları burada rasladıkları satırların yanlarında gösterilmiştir.

gerek memleketi Rusiyyede vaki olan umur ve husus bermucibi emrû fermanı evliyayı niami keşidei silki sutur kılınmıştır. ومن الله الإعانة والتوفيق

Senei mezburei mübareke rabiül'aharının gurrei isneyin günü [4] levazımı tariki memurem ile aşyanı ankayı devletü ikbal olan âsitani muhalledül'iclâlden hareket ve iki gece dahi tetmimi bazı kusuri levazım için hazinebahar bahçesi mülâsıkında olan çiftlik-i bendegide meksû beytute olunup yevmi mübareki erbeada seheri (*Beyt*: Ettik murad seyrü sefer darı gurbete — Basdık rikâbı himmete Allah yol vere) gûyan kat'ı rahî merrama şitaban olarak *Dobruca* nam kazayı pehnaya vüsulümüzde şitayı şedidei nâşü nideye müsade ve bir dürlü hareket imkânı nâpeyda iken âsârı hüsnü enzarı evliyayı niami ile bir lâhza âram olunmaksızın bâ kemali sür'at mashuben bisselema *Baba dağı* şehrine vüsulümüz pezirayı husul olmuştur. Ol esnalarda *Ozi* Valisi olup *Baba dağı*nda ikamet üzere olan vüzerayı nîkreyden veziri saibüttebir devletlû *Mehmed Paşa* hazretleriyle bir dürlü muarefe ve münasebeti bendegî nayab iken mücerred ikmâli ırzı devleti aliyyei müeyyedül'unvan için himmetlerinden nâşi kapucular kethüdası ve selâm ağası vesair mültehi agavat ve enderunı veziraneleri ağalarını istikbali bendegide memuren *Yemeklik çeşmesi* nam mahalle tesyir buyurmalarile muazzezen ve muvakkaren şehri merkumâ alay ile dahil olup menzili mahsusumuza nüzulde tarafı saadetlerinden istihbarı hatırı müş'ir peyamı nevazişanei re'fetlerle tevkiri sabıkı müzdead ve ertesi med'uvven cebinsâyi huzurları oldukta fevkalhaddi sunuf izaz ile manzumei ahsenülhadisi lûtufların müstezad buyurmuşlardır. Şehri mezburda bir gün meksten sonra hareket olunup mahı cemaziyelevvelin haftasında ki Asitanei saadetten hareketimizin otuz sekizinci günüdür, hısnı hasini *Bendere* vüsulümüz mukadder olmuştur.

Bender muhafızı bulunan mirimiranı kiramdan elhaç *Ömer Paşa* bilcümle kapusu halkını ve sağ ve sol kol ve beşlu ağalarını istikbalimize tayin etmeğin alay ile Benderin İstanbul kapısından dühulümüzde sadayı topı şenlik lerze efkeni basiti gabra olarak paşayı mumaileyhin sarayında tertip kerdei çasnigiri himmeti olan ziyafet tenavülünden sonra menzili muayyenimiz sol kol ağası elhaç *İbrahim ağa*'nın hanesinde vaz'ı kalıcei ikamet olundu. Eyyamı meksimizde serhaddi mezburun bilcümle zâbitan ve âyanı ve ocak ağaları ziyaretimizde berzede damânı makderet ve envai izazü ikramda bezli himmet etmişlerdir. Hazreti hak celle ve taalâ deima Devleti Aliyyei müeyyedenin satvetü kudreti müebbedesin teşyid ve teyid ile ruz efun eyleye âmin.

[4] 12 Kânunuevvel 1757, Pazartesi günü

Vasfı kal'ai Bender. Hısnı merkumun resm ve şeklü hasaneti müstağni anilbeyan olup hassaten bir iki seneden beru himemi aliyyei hazaratı evliyayı niami ile müceddeden tamir ve termim ve levazımı esbabı tahsini tetmiminde masruf kılınan defayini bîgiran dikkat ve iktimam ile hakkal'insaf bir hısnı hasfni üstüvar ve bir kal'ai namdarı bâ iştihar olmuştur ki tabiri kabil değildir. Ve hıdmeti muhafazasında olan zabitan ve âyan ve neferatı, bilcümle edip ve erib kendi hallerinde gayetülgaye zabitlerine münkad ehli ırz insaniyetlû ademlerdir. Eğerçi kal'ai merku-menin hasanetine söz yoktur amma sade bir divar ile muhat olup sair serhaddat misillû derunu divarda haiti merkuma mülâsık Allahümme ahfaz vakti hacette teharrüz ve imali edevatı lâzıme için bazı kulel ve metamir ve gûnchayı kârgir olmadığı manzurı didei sadakatbîni bendegi olmağın ma vaka'ı beyanda vazifei ububiyetimden hariç olan içtisarı çakerî vabestei afvü inayeti hazreti veliyyünniamîdir, Minvali sabıkulbeyan üzere kemali şiddeti şitadan turukı etraf münsed ve bir veçhile Benderden hareket olunmıyacak mertebe şiddeti şita mümted iken yine azimeti savbü merama niyetimizde gerek muhafızı Bender paşayı mumaileyh ve gerek sair âyan bu bir kaç gûn zarfında hareket bir dürlü mümkün olmayacağı tefhim ve filhakika *Leh* memleketinden re'si hududa varınca muktezî araba ve bargir vesair malzeme tedarikiçün çend ruz meksi zarurî lüzumundan başka Asitanei aliyyeden hareketimiz esnasında müstevlii vücudı bendegi olan hümmayı şedide ol mahalde tekrar şiddet üzere nüksünden üftadei firaşı natuvanî olmak dahi ilâvei esbabı meksi ıztırarî olmağın on beş gün meksü ikametden sonra mahı mezburun yirmi dördüncü günü muhafızı mumaileyhin mehterhane ve kapusu halkı ve vetirei serhad üzere re'si hududa değin âminen ve salimen isalimiz için maiyetimize memur beşlûyan cemaatı neferatile Beşlû ağası *Bekir ağa* kulları alây ile hısnı merkumun *Su kapusundan* huruç ve top şenliklerle nehri *Turla* buz üzerinden ubur ve ikinci günü on saat mesafede vakî hududı *Lehten Yohurluk* (يوخورلق-Yourkomka) nam palankaya dühul olundu, Badeza *Leh* memleketi içinden savbi merama sevkü matayayı azimet olunup kura ve kasabat ve kılandıan yol üzere olanları temaşa olunarak meşahirine vüsulde icrayı merasimi dostı ile muayyen konaklar tahsis ve her kal'a ve plankanın zabitanı birer bayrak asker ile istikbal ve kal'ai diğer hududuna değin teşyî ve isal ve her nüzul ve beytutet olunan menzilde âyan ve zabitanı tefakkudı hatır ve tebriki kudum için fevç fevç ziyaretimize gelip arzı muamelei vedad ve dostı ederler idi. İçlerinde bazı söz anırları ile esnayı müsahabette istifsarı hal ve asudegii bâllerinden sual olundukta meddi âh ile Moskov hududunda olan kazak eşkiyası

S. 3

teaddisinden ötedenberu rahatımız meslub iken bu iki üç senedenberu hilâfı ahidnamei hümayun ve mugayiri şurutı musaleha, Devleti Aliyei Osmaniye hududuna karip mahallerde ihdas eylediklerî kal'alarda iskân ettikleri lûsus ve katele ve ecnası muhtelif eşkiyası memleketimizi me'kel etmelerile külliye emniyetimiz mefkud ve reayamız perişan olup bu veçhile muztarip ve bîmecal ve nizamı halimiz karini ihtilâl olmuştur deyu izharı acz ile Devleti Aliyye ve Leh hudutlarına kılai müceddedei mesfurenin mazarratların iş'ar ile kelâmı tarafı devleti aliyyeden istimdad ve istizhar suretlerine tahvil ettiklerince bu kal'aların keyfiyeti ahvaline vükuf lâzimeî halden olmağla nazikâne mezburları istintak ile mahal ve resm ve mazarrat ve menfeatleri gereği gibi malûm oldukta bu bahis bizim lâzimeî zimmetimizden olan mevaddan olmayup devletinîz tarafından Devleti Rusiyyeye tahrirat ile istidfaî lâzım keyfiyattandır deyu tarafı ahara tevcihi veçhei kelâm olunurdu. Bu minval üzere tayyi merahil olunarak yüz on iki saat mesafeyi on yedi merhalede katı ile Devleti Rusiyyenin re'si hududu olan Moskovlu lisanında *Klenter* [1] ismile müsemma olan nezaret nam mahalde Rusiyye canibinden memur olanlar dört beş dakika mesafeden istikbal ve trampeta ve kürenay ve tabıl ve nefir ve alây ile icrayı merasimi tebriki kudum ve tehniyeî hidmeti memureî sefaret ederek nezaret odaları semtine sevki sûturî azimet ve zabitleri delâletile mevzii merkumda hattı rihali ikamet olunduğu gün maiyetimizde olan salifüzzikir Benderin beşlû bayrağı ve araba ve bargirlerinin ve mevcut kendi atlarımızın geriye ircaî daiyesinde olduklarında devletleri tarafından maiyeti bendegiye tayin olunan mihmandâr Moskovluya mahsus olan gurur ve istikbarından kendi *Kiyof*ta [2] kalup tarafından kendi maiyetinde olan tercüman ve bir zabıt irsal etmesile nâçar tercemanı mesfur ve zabiti mezbur ile bu hususlara dair güftü şünîd hilâlinde merkumlar bu tevkif, kaideî mer'iyyei Rusiyyeden olmağla beher hal icrası elzem ve düsturül'amel nizamlarından idüğün iş'ar ve Bender bayrağı ve araba ve menzil bargirlerine bu beyabanı bî âb-u kiyade zehair tedarikinin ademi imkânın kat'ice cevap eylediklerinden gayrı bu makule serhad askerî maiyetinden murad devleti memurün bihanın hududunda meşhur ve ma'lûm kal'asına vâsıl olunca hidmeti muhafazada bulunup mahsuben bisselema öte taraf zabitanına teslim olmağla Benderlular dahi bizi re'si hududa sekiz saat mesafesi olan eşheri kılai Rusiyyeden *Kiyof* kal'asına götürüp ceneraline Bender muhafızının mektubile salimen teslim ve teslimlerin müş'ir ceneral tarafından muhafız paşaya memhur senet

s. 4

[1] Karantina (?) Rusçası : Kleyster = Kule

[2] Kiev

almak muktazi iken mevkifi mezburda durıdiraz meksimize suret vermek zu'mile Kiyof ceneralinden der'akap aminen ve salimen vusul ve kabzu kabul mektubun getürdüp def'i'lerinde musir ve mükibb olmalarile esnayı memuriyetimizde, kethüdayı hazreti sadrıâzami bulunan elhaç *Ebu Bekir Ağa* [1] mevkifi nezarete süferayı Devleti Aliyyeden durü-diraz meksi muhilli şanı devlet idûgini âsitanei aliyyede kapu kethüdalarına tefhim buyurduklarından maada bu kullarına dahi tenbihlerini zıkr ve hususa bu senede gerek âsitane ve gerek sair memaliki mahrusada mayei ihtiraz olan illeti vebanın vücudu yoktur. Muradınız Benderlular ile merkûbatın ircamdan meksi zaruriye suret vermek midir denildikte nefsül'emir hastalık endişesi ber taraftır lâkin bazı malzemei azimet Kiyof canibinden görölmeğe muhtaç olmağla üç dört gün zarfında itmam ile hareket buyurursuz bu mabeyinde bu kadar nüfusun tedariki zehairi mümkün değildir ve illâ bu hususta ber gayrı murad ve cenabınızı tevkif daiyemiz yoktur deyu din ve âyinlerince eymanı mugalleza ile tekidi müddeâ ettiklerine eğerçi bir veçhile vücut verilmedi lâkin çare ne zehair tedariki bir türlü imkân pezir olmadığından bizzazure mümaşata karar ile Benderluları ircâ ettiğimiz gibi melhuzumuzun aynı müsamehalarından zâhir olmağla rehavet gûne edalarından istintakta ilgai eyman ve uhudı sabıka ile bu gelecek araba ve bargirler Kiyof ceneralinin fermanına mevkuf bir manadır bizim elimizden ne gelur deyu izharı aczı ruşu sureti şeytanat ettiklerinde sükût ile def'i meclis olunup derundan eya ne gûne bu mahalden nazikâne tahlisi giriban olunur deyu imali kuvveti müfekkire olundukta mahalli mezbura akreb kılaı caddei Rusiyyeden olan üç çeyrek mahalde *Vasilkof* [2] nam kâ'alarına bir hal ile varılsa nezaret rezaletinden halâs olurduk mülâhazai saibesine bu gûne suret verildi ki mahalli merkuma vüsulümüzün yedinci günü izharı hahişi temaşayı sahra bahanesile kendimizin altı re's at ve iki adet bargirlerimizi eğerledüp yedi nefer etbâ kulları ve bir nefer tercüman ile suvar olduğumuzda birkaç bayrakları dahi bilece suvar ve iradei delâlet ile caddeden hariç tarafı hilâfa revan olduklarında isirlerine iltifat olunmayup tarafı caddeye teveccühümüzden doğru Kiyofa azimetimizi imza etmele-rile der'akap tercüman ve mihmandar vekili olan Meyor nam zabıt şita-ban gelüp «Sultanım çünkü muktezayı azimetinizden fehmolunduğu üzere kasdınız Kiyoftur, lâkin bûdı mesafe sebebile bugün Kiyofa reside olmak mümkün olmamağla bari bu gece Vasilikofta âram buyurmağla bizi rehini inayet edersiz bu gece olmaz ise yarın cümle tedarikiniz görölüp ferdası Kiyofa varılır» deyu niyazmend oldukları fil'asıl niyeti musamme-

[1] Reisülküttap Tavukçubaşı Mustafa Efendi damadı, ve Halep ve sonra Mısır Valisi

[2] Vasilkov

s. 5

mei bendgiye muvafık ve lâkin ihfa ile gûya hatırlarına mûraaten hoş-
medi bilcümle levazımım ve geru kalan etbâ ve ahmalım sabaha değin
tamamen Vasilkofta müheyya ve yarın doğru Kiyofa azimet etmek
şartile bu gece o mahalde ikamet edelim deyu maddeye istihkâm ver-
dikten sonra kal'ai mezbure canibine tahriki rikâbı azimet ve ol gece
anda beytutet hengâmında cemi levazımımızı müheyya etmelerile ertesi
tulû şems vaktinde Kiyof canibine tevcihi inani müsareat olunmuştur.
Kal'ai Vasilkof Russiyya beyninde çendan muteber olmamağla çim toprak
ve bir miktar handek ile muhat harabazar bir hisardır. Ol gün beynessa-
lâteyn Kiyofa varıldıkta istikbalimize muayyen bine karib atlu kazak
ve dragon tabir olunur atlu soltatlari ki, tarafı mirilerinden muvazzaf
olmalarile timarı sipahi şeklinde ziya' sahibi merkum atlu kazaklardan
muteberdirler. Bir saat mesafede istikbal ve alây ile konak tayin olunan Ozi
nehri kenarında *Podol* nam şehri muhatta miri menzile dühul edince bu
mahalle müşrif eski Kiyof ve *Peçerski* nam kal'alardan şenlik toplanile
icrayi merasimi ikram etmişlerdir. Ba'dennüzul maiyeti bendegiye memur
mihmandari salifüzzikir vürud eyleyüp kenduyî tarif ve ba'delyevm ede-
ceği hizmetleri tavsif ile hudut başına gelmediğiçin arzı âzari vahiyesine
mütegafileâne mümaşat ile muamelei nevazişane hengâmında şehri mer-
kumun rical ve zabitanı tebriki kudum için ziyaretimize iptidar ve müd-
deti meksimizde ceneralından maadası izharı dostî ve ziyarete bezli
iktidar eylemişlerdir. Ancak ceneralı mezbur Kiyof ceneralı ve zu'munca
hayli balâ pervaz ve hissetü denaette dahi mümtaz olmağla kaide üzere
tebrikimize gelse biz dahi resimleri muktezasınca kenduye varmak lâbüd
olup ziyafet kaydile tekellüfata ne hacet yollu defî suretlerinde bilvesata
istihbarı hatir ve gelmediğine dair âzari baride ve geleceği surette bizim
dahi kenduye varmamız ve mülâkat hininde gayrı mesbukulmesel şuruti
bîmesası gayrı varide iblâğ eylemekle safa geldiler ve hoş geldiler
memnun oluruz ve kadirlerine göre ikramda kaidé üzere kusur etmiye-
ceğimiz cümlenize olan muamelemizden sizin dahi malûmunuz olmak
gerektir ve biz dahi kendulere varup merasimi dostide miktarı zerre
kusur ihtimali bertarafı deyu cevap irsal olunmuşiken dahi meczum
olan denaeti zatiye ve kibrü gururu muktezâsınca gelmesine manî bazı
ileli vahiye takdimi ile irsali bazı meyve ve zahire ile iktifa eylemeğin
sadedi mülâkat meskûtun anı kalmıştır.

Vasfı kal'ai Kiyof: Kal'ai merkume dağlar zirvelerinde vakî eski
Kiyof ve *Peçerski* nâman iki kal'a ve mebit ve menziliz olan *Podol*
ismile müsemma cümle üç adet kal'adan ibaret olup beyinleri sa'bülmü-
rur dereler ve yarlar ve bir taraftan gayrı süvar ve piyade işlemek.

mümteni' rah ile çim toprak ve hanadiki müteaddide ve şarampolar ve tabya mesabesinde müşkilülmürur seddü bendler ile muhattırlar. Peçerski kal'asında vakî kadim ve kesirül'irad bir manastır derununde makbur itikadlarında bir iki rahibi mürtad olmağın beyinlerinde gayet muteber ve zuumlarınca ziyarete guluvları bir mertebedir ki halâ memaliki Rusiyye hakimesi olan imperatoriçe dahi bundan akdem behanei ziyaret ve galiba icrayı mafizzamir niyetile darülmülkü olan *Petreburch*'dan [1] gayet sür'at üzere üç yüz altmış saat mesafeyi sekiz günde katı ile dokuzuncu gün Kiyofa vürudu tevâtüren meşhur ve medarı iftiharlarıdır. Hakikatta bu miktar mesafe bu kadar müddette katolunmîak emri garip olmağın böyle tashih olundu ki başvekil ve sair rical dairesi bilcümle Pencaha karib âdem ile iptida hareketinden bir kaç gün mukaddem ileru menzillerde takımlarile mahsus âdemlerin irsal ve cemî malzeme ve mayuhtaların gördürmek ile bir menzile vardıkta bir miktar teneffüs ve taam ve şarap eklü şürbünden sonra tuvana bargirlu hentolara süvar ve memleketleri arazii müsteviye olmağla daima link ile serian nevmî dahi hento içinde böylece gelmişlerdir. Eseri hassı olmak üzere eski Kiyof kal'asında müceddeden bir kilise ve Peçerski kal'ası haricinde bir zemini musattahda bir sarayı müanven ve iki adet bahçei müzeyyen ihdas eyledikten sonra Ozi hududuna karib *Göksu* kurbünde müceddeden bir kal'a bina ve yine olhavalide bazı kılâ'ğ ve palankalar ihdas ve tamir ve mugayereti şurutu müsaleha hücnnetinden şimdilik belli müstahfızlar tayin eylemeyüp derunlarını mukaddema Lehlunun şikâyet eyledikleri gibi derme çatma hariç memleketler ve diyarı islâmiyeden firar etme haydut ve erazili ecnas ile doldurmuşlardır. Kiyof kal'ası eğerçi Leh memleketinin Ukrayna canibinin koltuğunda vaki ve küçük Rusyanın medarı emnü emanı ve etrafı mamur, kadimden meşhur metin kal'alarıdır, amma Devleti Aliyyei ebed peyvend hududuna çendan hayluleti yoktur. Lâkin bu def'a ihdas olunan kal'alar Ozi ve Bender serhadlerinin cenbinde harçesm misillü bir ukde ve sükkânı serhadde azim dagdaga ve hadşe olduğu müberhen bir mâna olup eğerçi bu bendei bîmiktar bu def'a Leh içinden mürur eylediğinden manzuru didei intibah olmamıştır. Lâkin mukaddema elli üç tarihinde [2] tarafı Rusiyyeye ba's buyurulan *Ümni Mehmed Bey* merhumun divan kitabeti badehu kethüdalığı hidmetinde bulunmam ile ol caniblerden mürur eylediğimizde mahalleri gereği gibi meşhud ve mahfuzı bendeği olmağla hakikatta kılâi merkume Rus memleketlerinin çete ve çapul yollarına

s. 6

[1] St. Petersburg

[2] 1740.

seddi sedid ve mukaddema mahalleri beriyye ve beyaban olmağla mürur ve ubur emri müşkil, lâkin şimdi hareketleri halinde derunlarında iddiharı zehair ve iskânı asakir vesair kendulere menfaati adideleri olduğu meczum ve aşikâr olduğundan gayri, devleti aliyyei ebediyyül'istimrar dostluğunda rasihetül'akdam olan lehlu taifesinin zabitan ve âyanı iyabü zehabı bendegide münasebetiyle tasrihen beyan ve izhar eylemişlerdir رجنا الا ما نحن فيه Kiyofte bir gün meksü ikametden sonra yola azimet olunup üçüncü merhalede *Nijne* [1] nam şehir mehatti rihali ikamet olundu. Şehri merkum küçük Rusiyye şehirlerinin eşheri ve ehali ekser rum cinsi ve mecma'ı tüccar olmağla pirinç ve kahve misillü lüzumu mertebe zehair tedarikiçün bir iki gün meksimiz esnasında zuhûr eden havadisendir ki, hidmeti memurei sefarete tayin olduğum esnada ihracı üsarayı sabıka bermucibi ahidnamei humayun uhdei bendegide havale olunup mümkün mertebe bu hususa dikkat ve ihtimam sipariş-gerdei hazaratı evliyayı niami olmağın taifei mezkûrenin hud'a ve hile ve kibr-ü gururda mehareti kâmile ve ısrarları mukaddemki seferde gereği gibi mücerrebi çakerî olduğuna göre elbette o makuleleri yoldan sapa mahallere tesyir ve hıfzı etrafı dairei bendegide bezli iktidar edecekleri müberhen ve aşikâr olmağla bu maddei asire neye müncer olacaktır hayretiyle imrarı evkat hengamında ber mefhumı اذا اراد الله امرأ مياء اسبابه şehri mezbur Nijne'de melhuza sabıka binaen dairei bendegide mübalega çok karagol namına gollar ile mahsur ve muhat ve hafiyen dühul ve huruç bir halle mümkün olmayacak mertebe mahfuz iken sabıka Ozi ihtilâsında [2] giriftarı kaydi sebyolanlardan Ozi kal'ası yerlu ağalarından *Yusuf paşa* çırağı *Şahin ağa* nam kimesnenin kızı *Fatıme* nam hatun heyeti ricalde bu kadar karagollar beyninden vikayetullaha itisamen mu-
gaylanzardan hubub eden nesim âsa bilâ ters-ü bim haberleri olmaksızın nezdi fakire şitaban ve huzuri bendegide izharı ismü neseb ve kelimeteyni şehadeteyn ile ilânı rusuhiyyeti iman eylediğinde bu makule mevad için bezli iktidar ile mahfuz olan daireye böyle bir tedbir ve tedarükten âcizenin mashuben bisselelâme vürudu dini mübinin muktezayı kuvveti ve şahinşahı âlem ve âlemiyân olan zıllüllahı mefariki cihaniyan şevketlu, kerametlû, kudretlû, veliyi nimetimiz padişahımız efendimiz hazretlerinin şevketi bahtı humayun menkabetlerinden neş'et etme bir manayı münticülhayr velmeram olduğu istidlâl olunmağla fali saadet addolunup mesruren ve mübeşşeren telâkki bilkabul ile nevaziş ve hidmeti muhafazai ekidesi kethüdayı bendegide elhaç *İbrahim efendi* kullarına sipariş

s. 7

[1] Nejin

[2] 1737

olundukta bu madde moskovlunun "bizde tağyiri -din etmedik esir namına kimse kalmamıştır,, yollu olan degallerini ilga ile hiyeli zatiyelerini tebyin eylemesiyle ebhirei telâş ve infial didei insafların hıyre etmeğin yevmi hareketimizde meşgalei rah ile teşettüttü zaruriyemizi fırsat addeyleyüp tahazzüb ve içtima ve kazak taifesinden güruhı enbuhı mezbureyi ahzeylemek suretinde hücum gösterdiklerinde kethüda kulları tarafından dahi haber gelmeksizin beyinlerinde musammem ve sureta mahfi maiyetimize memur terceman berveçhi istical nezdi benedeğiye gelüp sultanım aman mihmandarın konağı baid olmağla haber veremedim bu şehrin kazak askeri ve ehalisi serbest ve serkeş, zabtları mümkün olmamağla dairenize gelen esireyi gasbeylemek kasdine kethüdanızın konağına hücum eylemişlerdir deyu ihafe kasdiyle velvele pira ve def'i fitneyi mezbureyi red eylememize hasreylediği mağlâtai nâbecayı eblehfiribine tevcihi lihazai iltifat olunmayup binnefs cemiyetgâhlarına atfı inan ve oldukça söz anlarlarına "Bunun aslı nedir, maddei tahazzübünüz esire hususu ise biz anı cebren almadık ve geru islâm memleketine irca etmeyüp beraberce payitahtınız olan Petreburka gideriz ve bu niza mahalli mezburda âyanı devletiniz ile faslolar ve illâ sizin bu mağlâtanızdan kat'a bir şey hâsıl olmadığından gayrı bu dostluğa muhalif cesarete memuriyetiniz olmamağla devletiniz tarafından muateb olacağınız malûmunuz değildir» yollu hakimane cevab ile tefhimi va'du vaid olundukta nefsi'l'emre mutabakatını iz'an etmeleriyle bizzarure müteferrik olduklarında ihzar olunan arabalara süvar ve tayyi rahı merama ibtidar olunmuştur,

Dördüncü merhalede kazak ülkesinin hatmanları makarrı olan *Golo-hof*[1] nam şehre vüsulümüzde ehalisi bizi temaşaya meşgul iken yine Ozi kal'ası üserasından *kalaycı Hüseyin*'in oğlu *Ahmed* nam merdi şecaat mend bu vakte gelince rusuhıyeti islâmından üç def'a firar lâkin *المور مرهونة باوقاتها* mazmununca biemrillâhi taalâ rehayab olamadığından vakti merkumda ihtilâsı fırsat etmekle tarafımıza vasıl ve ilânı islâm ile kehfi istizhara dahil oldukta bermuktezayı ahidnamei humayun ol dahi hoş âmedi ve aleyküsselâm vel'ikram müfadına masadak oldukta der'akab mihmandarımız olacak bîar gayz ber gayz ve dağ berdağ türrehat güyan nezdi benedeğiye şitaban olup vehleten "Eğer bundan böyle bu makuleleri kabul edecek isen bu emr bizim tamamı hilâfı muktezamız olmağla olmayacak manadır hulâsa bu halle ben seninle gitmem ve bu hizmetimden keffi yed ederim,, deyu evza'ı ünf âmizine muktezayı vakte binaen lütûfla mümaşat ve ilzam kasdiyle "Mihmandar bey pek de tehevür etme ve dairei insaftan taşra gitme bu mahalle

[1] Gluchov

S. 8

vasıl olunca esir almak için ben ve etbaim bir kimsenin hanesine girmek ve şevari' ve ezzikkadan adam sürmek misillû hilâfı şurutı mü-saleha ve dostî ne makule hareketi baridemiz meşhudunuz oldu, eğer öyle bir mana zuhur etti ise andan bahs eyle ve illâ dairemize ilânı islâm ile gelenler muktezayı ahidnamei humayun üzere elbette kabul olunacağı senin dahi malûmun olduğundan kat'ı nazar bu makulei umura elbette makarrı hükûmetinizde bir nizam verilür, memur olmadığı hususa beyhude ısrar ve gayzi derun izhariyle niçün muhilli dostî evzaa sebükserlik edersin,, deyu tefhimi nefsül'emirde الحق يملو ولا يمل عليه medlûlünce sureta mülzem olmuştur. Lâkin bundan akdem ammisî Ozi muharebesinde haviye nişini bi'selmefer olmağla ehli islâma gayzi derunisi derkâr ve lisanından aşikâr iken mahalli intikam bu fakiri ad eyleyüp bu kadarca olsun bu da faidedir yollu devletleri canibine hakkımızda envai müftereyatı nabercayı kâzibe tahriri ve ileru konaklarda bu makule üseranın kemali ihtimam ile tahaffüzlerini tefhim eylediğini maiyetinde olan tercümanları dahi ihbar eylemişlerdir. Amma kat'a lisana gelüp bu hususta mezbura serzeniş ve izharı çini cebin ile muhilli nevazîş vaz'olunmadığından gayri توكلت على الله لا حول ولا قوة الا بالله habli metnine müteşebbisen mütegafileâne eda ile ikramında mübalega muamelâtı baridesinden igmaziyen ve müsamaha ile şehri merkumdan hareket ve on ikinci gün kadima darül'emareî Rusiyye olan şehri *Moskov'a* dahil olmuşuzdur. Beyinlerinde mutad dairemiz etrafına bir az karagol tayini iken sebaya dühulüne sed olmak ümniyyesiyle tayin olunan yüz miktar ehremen didar soltatı nabekârları havlı ortasında müsellâh ve mürettep ruzu şeb hıfzu hırsat suretinde bir tarzı muhafaza eylemişlerdir ki, kuş olsa bir ahadın hafiyeten daireye dühulü mümkün olmamağla şehri mezburda bu nizalara mucip havadis zuhur eylememiştir. Yolda süvar olduğumuz memleketlerinde mütearif ve avanı şitadâ bieyyi vechin kân muhtaç oldukları * kızakların mevsimi tamam ve badehu arabalara süvar olmak muktazi olmağla tedarükleriçün altı gün meksimiz hengâmında şehri *Moskov* ceneralı *Governator* [1] ceneral ki *Parutçuk* (پاروتچق) [2] rütbesindedir. *Governator* muhassili emyal ve valiî vilâyet, *Parutçuk* ise miri miran demeden ibarettir. Tarafından tebriki kudum için gelen adamı "ceneral dostunuz hatırınızı sual eder ve taraflarına gitmemiz musammemdir lâkin eğer şanımıza ve payemize lâyük ikram olunup kendular dahi sora bize gelürler ise,, dediğini tefhim eyledikte "pek âlâ biz ötedenberu dostluğa riayette serimû kusurumuz yoktur. Geldiklerinde kaide üzere ikramlarında kusur değil belki memullerinden ziyadeye himmet ederiz ve biz dahi kendu-

[1] Rusçası : Gubernator = Vali

[2] Rusçası : Poruçik = Mülâzim

lere varınız deyü cevap verildikte ertesi ceneralı mesfur konağı bende-
giye gelüp mülâkat ve dostane eda ile vafır sohbet ve kahve, tatlı ve
buhur merasimiyle ikramı tammımızdan izharı mahzuziyet eyleyüp ric'a-
tinde yine fakiri lisanen davet etmekle ertesi konağına varılıp dostane
bir miktar sohbetten sonra menzilimize avdet olunmuştur.

Vasfı kal'ai mezbure: Şehri merkuma Moskov tesmiyesi derunundan
cârî Moskov namıyla şöhretşiar nehirden neş'et ve taifei mezkûreye
fil'asıl Rus tesmiye olunurken tahtıgâhı kadimleri olan bu şehre nisbet
ile Moskovlu tesmiye olunmuştur. Şehri Moskov memaliki Rusiyye şehir-
lerinin evsa' ve eşheri, sevadı azim olup arzı müstevi üzere mebnî cirmi
kebir ve derununda manastırları ve vâsi sarayları kesir, şehri kadimdir
ve etrafı kariyye ber kariyye ve gayet mamur ve zemini münbit ve
mahsuldardır. Lâkin şiddeti berdi ifrat üzere olduğundan hasadı mez-
ruata maniiyeti aybiyle ma'yubdur. Hulâsa şehri merkuma dühulümüzün
yedinci günü yola azimet olunup on üçüncü merhalede *Nograd* [1] nam
kal'aya varıldıkta ceneralı ki mayor yani mirliva rütbesindedir mukad-
demki seferimizde kendü ile âşinalığımız olduğundan gayrı zatında makul
kimesne olmağla tebrik için konağıma gelüp tamam dostane eda ve
icrayı merasimi müsafatiyle avdetinde payesi dün olduğundan bizim ken-
duye varmağa tahammülü olmadığına kendü dahi itiraf etmiştir. *Nograd*
kal'ası şehri Moskovdan kadim ve derunundan Turla kadar *Velhof* [2]
nam bir nehir caridir ki Petreburka bu nehirden sefineler işler ve bu
kal'a aslında İsveç hududuna karip serhad iken sonra halâ darül'emareleri
olan Petreburku *İsloclu'*dan [3] intiza eylemeleriyle şimdi iç el gibidir,
Velhasıl kal'ai mesfurede bir gün meksten sonra hareket olunup
dördüncü merhalede mahı şâbanülmuazzamın on birinci günü [4] hükû-
metgâhı Rusiyye olan marüzzikir Petreburk şehri mehallâtından süferayı
devleti aliyyenin alay tertibi ve müstakbiller nizamı vesilesiyle nüzul ede-
geldikleri *Nefki* manastırı tabir olunur deyri kebir kurbünde fenayı
şehirden madut mahallâtın bir mahallede müheyya eyledikleri konağa
nüzul olundukta ikramı maiyetimize tayin eyledikleri zebanı Türkiye aşına
ve arabî ve farisi terkip istihracına kadir Trabzonıyyül'asıl *Kostantin*
nam muteber tercümanları başvekil tarafından selâm ve istihbarı hatır
peyamları ile vürut eyleyüp yemeklik bedeli defterle bir miktar zahire
getürmeğin der'akap biz dahi mihmandarımızı âminen ve salimen olma-
halle vürudumuzu müş'ir istihbarı hatır peyamları ile başvekil ile irsal ve

s. 9

{Arkası gelecek sayıda}

[1] Novgorod

[2] Volkov

[3] İsveçluden.

[4] 20 Nisan 1758